

WIEDZY REGIONIE
Wawrzawska 12b
21-500 Biała Podlaska
Tel. (083) 257-61-11

ZE SZKOLNEJ ŁAWY

Rok VI Numer 1

Wrzesień 2001

PAMIĘTNA ROCZNICA

1 września obchodziliśmy kolejną rocznicę rozpoczęcia II wojny światowej. Wrzesień 1939 roku na naszej ziemi był miesiącem nierównej walki bohaterskiego żołnierza polskiego z hitlerowskim najeźdźcą. Dzisiaj oddając cześć poległym warto pamiętać o ich niezwykłym poświęceniu. „Wierzyli bowiem, że giną za Kraj, za wolność, za innych...”

Pułkownik Stanisław Dąbek od 12 września trwał z resztą swoich żołnierzy na Kępie Oksywskiej, dokąd się musiał wycofać pod naporem Niemców po bohaterskiej obronie Gdyni. 19 września, od rana wiedział, że to już koniec. O godzinie 11⁰⁰ kablem podwodnym zameldował to przebywającemu na Helu kontradmirałowi Unrugowi, po czym powiedział do otaczających go oficerów:

- Tak oto skończyła się nasza rola jako dowódców, nie przestaliśmy jednak być żołnierzami i swój żołnierski obowiązek wypełnimy do końca. Bierzcie karabiny i za mną! Będziemy walczyć jako ostatni oddział Łądowej Obrony Wybrzeża!

Walczyli jeszcze kilka godzin. 15 oficerów i 6 szeregowych. Zajmowali dogodną pozycję w jarze, w rejonie Babiego Dołu, mieli 1 działko ppanc. i 2 cekaemy. Płk Dąbek strzelał z erkaemu.

Ranny odłamkiem pocisku z moździerza zawołał: „Ja nie skapituluję!” i strzelił sobie w usta z pistoletu.

Miejsce, w którym się to stało, upamiętnia obecnie omurowane ciosanymi kamieniami zbocze jaru i umieszczona na nim tablica z napisem: „Tu 19 września 1939r. oddał życie za Ojczyznę dowódca

Łądowej Obrony Wybrzeża pułkownik Stanisław Dąbek”.

KONKURS

Rok temu na łamach „Ze Szkolnej Ławy” wspominaliśmy równie bohaterskiego żołnierza września 1939r. Czy pamiętasz jego imię, nazwisko oraz stopień wojskowy.

N I E W A H A J S I Ę !!!

K U P N A S Z Ą G A Z E T Ę

CZYM JEST GWIAZDA?

We Wszechświecie są biliony gwiazd. Gwiazdy to gigantyczne kule rozżarzonego gazu, które żyją miliony, miliony lat. Wewnątrz gwiazdy znajdują się dwa gazy: wodór i hel. Gwiazda używa ich do wytwarzania ciepła i światła. Słońce jest gwiazdą. Jego ciepło i światło dociera na Ziemię.

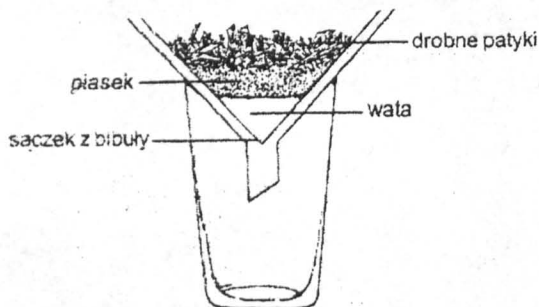
Gwiazdy rodzą się z wirujących chmur gazu zmieszanego z odrobiną pyłu. Siła, zwana grawitacją, przyciąga gaz i pył do siebie, co powoduje tworzenie się małych chmur. Wirujące chmury kurczą się i formują w kulę.

Wirujące kule gazu i pyłu to gwiazdy na początku swojego istnienia. Jeżeli

kula obraca się powoli, powstanie z niej jedna gwiazda; jeśli wiruje szybciej, narodzi się para gwiazd. Kiedy wiruje ze średnią prędkością, powstanie gwiazda z planetami: to właśnie miało miejsce, kiedy tworzyło się Słońce.

I TY MOŻESZ ZOSTAĆ NAUKOWCEM

Przyjrzyj się uważnie schematycznemu rysunkowi przedstawiającemu filtr, za pomocą którego można oczyścić wodę.

Woda morska została zanieczyszczona kawałkami drewna, piaskiem oraz płynem do mycia naczyń. Przelewając tę wodę przez filtr, taki jak ten na rysunku, otrzymasz w zlewce:

⇒ mieszaninę niejednorodną taką samą jak przed filtrowaniem

⇒ solny roztwór z płynem do mycia naczyń

⇒ czystą słodką wodę.

Zaznacz odpowiedź i uzasadnij swój wybór.

.....

Burza to gwałtowne wyładowanie elektryczne w atmosferze w formie błyskawic i grzmotów. Przeczytaj uważnie opis powstawania pioruna. Narysuj na schemacie miejsce powstania błyskawicy.

„Wnętrze chmury burzowej naładowane jest elektrycznością: na spodzie chmury gromadzą się silne ładunki ujemne, a w środku dodatnie. Przemierzające się niskie chmury powodują, że powierzchnia gruntu ładuje się dodatnio. Piorun mknie od obszaru naładowanego ujemnie do obszaru

o ładunku dodatnim, uderzając w najwyższe punkty terenu, np. wieże kościołów, wysokie drzewa, krzyże i metalowe przedmioty umieszczone na szczytach i zboczach gór.”

Co instaluje się na budynkach, aby zabezpieczyć je przed uderzeniami piorunów?

.....
 Grzmot to rozchodząca się w powietrzu fala wywołana przez uderzenie pioruna. Dźwięk rozchodzi się wolniej niż światło, toteż huk grzmotu słyszymy już po zgaśnięciu błyskawicy – z opóźnieniem 3,5 sekundy na każdy kilometr odległości dzielącej nas od burzy.

W jakiej odległości od obserwatora uderzył piorun, jeśli grzmot słyszany był po upływie 35 sekund?

.....

ŚMIEJ SIĘ W SZKOLE...

- Jasiu, masz dziś bardzo dobrze odrobione lekcje - mówi nauczycielka.
 - Czy jesteś pewien, że twojemu tacie nikt nie pomógł?
- ❖
- Pani w szkole pyta Jasia:
 - Powiedz mi, kim są: Mickiewicz, Słowacki i Norwid?

- Nie wiem. A czy pani wie, kim są Zyga, Chudy i Kazek.
 - Nie wiem - odpowiada nauczycielka.
 - To, co mnie pani swoją bandą straszy?
- ❖
- Synu, kto jest twoim najlepszym kolegą w klasie - pyta mama.
 - Malinowski.
 - Malinowski?! Przecież to najgorszy uczeń.
 - No tak, ale gdyby nie on, to wtedy ja byłbym najgorszy.

KRZYŻÓWKA

W krzyżówce wpisano litery, które pomogą ci odgadnąć nazwy nauk. Wpisz brakujące litery – w oznaczonej kolumnie otrzymasz rozwiązanie.

								M		A
M	A			M	A					
		H	I			T				
		Z	O	O						
			O	N			M	I		
							R	A	F	A
			F							A
		P					W	O		

NASZE EKOLOGICZNE ROZWAŻANIA (z konkursem)

Bez znajomości roślin, zwierząt, zjawisk klimatycznych oraz różnych związków i zależności występujących w przyrodzie, żaden żyjący w pierwotnych społeczeństwach człowiek nie mógłby przetrwać! Trzeba było rozróżniać rośliny jadalne, unikać trujących, strzec się niebezpiecznych zwierząt i groźnych żywiołów. Jaskiniowcy pozostawili na ścianach podziemnych grot szkice mamutów, jeleni i innych zwierząt, a nawet artystyczne rysunki obrazujące sceny z codziennego życia.

Zbierano różne „ekologiczne” wiadomości, choć samej ekologii – jako nauki – jeszcze nie było. Poznanie ekologii

pozwole wam zrozumieć różne powiązania i zależności zachodzące w przyrodzie. Pamiętajcie, ekologia rozwinęła się tak bardzo i rozwija nadal dzięki ludziom, których tajemnice przyrody interesują często od dziecka.

Wykonaj dowolną formę plastyczną, która przedstawić będzie zależności albo między roślinami, albo między zwierzętami, albo między zwierzętami a roślinami, albo między organizmami a środowiskiem.

Rozwiąż też zamieszczone poniżej zadanie.

Zadanie

Przeczytaj wiersz „Na Mazurach”. Brakujące litery wpisane do diagramów utworzą hasła, które pozwolą Ci odpowiedzieć na zadane pod wierszem pytanie. Powodzenia.

Na Mazurach

W krainie, która z jezior słynie,
chłopcom czas nad wodą płynie.
I choć wszystkim jest przyjemnie,
ich zajęcia są odmienne.

Jacek lubi łowić ryby
i nie łobi tego na niby.
Zn4komitym jest węł2karz2m,
co też z8raz się okaże.
Wystarczy nam sp1łrżec z blis5a
na spławiki i wędziska...
To jest sprzęt 7ajwyższej k3asy
Jacek spę9za tutaj wcząby.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Marek mieszka niedaleko,
w małym d3mku na9 tą rzeką,
która w jeziorze k1łńczy bieg.
Jełt ich 12 domu braci trzech.
Muskula10ni są z nich chłopcy,
bo najlepsi to spor5owcy
i już z 4ana na 2rzystani

wypływają kajakami.
Chętnie ch7dzą też do lasu,
ż14by od czasu do czasu
ćwiczyć formę na polanie
i 8jeść jagód na śn13adanie.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

Także **Jaś** o każd9j porze
Czas swój spędza przy j20ziorze.
Cz2sem wręcz w szuwarach ślęczy,
gdy go prob7em jak6 dręczy:
„Czy będące w w8ększej masie
płatki zwyciężą karasie?”
Lub: „Co stal1by się z ka1617ką
14dyby była jed5nacz10ą?”
I za4iast tam 113wić ryby,
Ja3 wo12i dochodzić: „Czy,
ma1ąc w15ęcej ryb,
żuraw zmie1819lby życia tryb...?!”.

1	2	3	4	5	6	7	8

9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

Który z chłopców Twoim zdaniem
ekologiem w mig zostanie?

Zabawa z mapą (i nie tylko)

Na podstawie zamieszczonych opisów
rozpoznaj rzekę i podaj, na jakim
kontynencie ona płynie.

⇒ Jej źródła są w górach San Juan w
Kolorado. Ma 2896 km długości i jest
granicząca między dwoma krajami: USA i
Meksykiem. Uchodzi do Zatoki
Meksykańskiej.

⇒ Indianie z plemienia Ojibway nazywają ją
Wielką Rzeką, inni Rzeką Rzek lub Ojcem
Wód. Jej długość wynosi 4096 km, a zasila
ją ponad 40 ważnych dopływów, między
innymi Missouri.

⇒ Rzeką ta usytuowana niemal na linii
równikowej, ma swoje dopływy na obu
półkulach. Nizina, przez którą przepływa
ma powierzchnię ponad 7 mln km² i często
zatapiana jest przez wody rzeki. W jej
wodach żyją między innymi piranie,
anakondy, słodkowodne delfiny.

⇒ Rzeką ta jest wielkim szlakiem łączącym
wszystkie kraje, przez które przepływa.
Bierze początek w Alpach Lepontyńskich w
Szwajcarii, potem wpada do Jeziora
Bodeńskiego. Od Karisruhe płynie już jako
rzeka niemiecka, a uchodzi na terytorium
Holandii.

⇒ Jej wody zasilają Morze Kaspijskie.
Odławia się w niej rybę zwaną jesiotrem,
której waga może dochodzić do 85kg. Z
ikry tej ryby otrzymuje się najslynniejszy na
świecie kawior. Wołgograd jest miastem,
przez które rzeka ta płynie poniżej poziomu
morza.

⇒ Źródła ma w strefie o dużej ilości
opadów. Potem przepływa przez obszary
suche: pustynie i półpustynie. Utworzono na
niej zbiornik zwany Jeziorem Nasera, który
reguluje poziom wód w rzece.

⇒ Hindusi nazywają ją „Świątą Rzeką”.
Początek bierze w najwyższych górach
świata. Prowadzi duże ilości wody,
ponieważ zasilana jest wodami
lodowcowymi. Płynie niziną o dużej
gęstości zaludnienia.

CO TO JEST ORTNITOLOGIA?

Ornitologia jest nauką o ptakach. Chyba nie
potrzeba wyjaśniać, dlaczego owady tak
interesowały się ptakami.

- To niemożliwe, po prostu niemożliwe -
użalala się ćma do pasikonika. - Złożyłam
trzysta jaj, wylęgło się trzysta gąsienic, tak

słownie żyły, zerowały i rosły te dziateczki moje kochane. I po co? Po to tylko, żeby w ciągu dnia wszystkie zjadła jedna kukulka.

- O, wcale tym ptakom wierzyć nie można - mówił pasikonik. - Taka pustulka na przykład chwali się, że jest sokołem. A w takim razie niechaj ugania się za szlachetną zdobyczą. Tymczasem pewnie wiesz, że ona tam gdzieś z rzadka, raz na tydzień złaszczy się na mysz czy jaszczurkę, za to codziennie, bez przerwy zjada owady i owady.

- Tak, szkoła dla nas jest konieczna. Trzeba umieć odróżniać swoich wrogów, bo mówią, iż zdarzają się też i ptaki poczciwe, które zadawalają się nasionami, a wstydzą się morderstw na nas, biednych owadach.

Jak uradzono tak i zrobiono. Już od dawna młode świerszczyki, gąsienice przeróżnych motyli, larwy much, młode koniki polne biorą zeszyty, ołówki, książki i co dzień chodzą na lekcje. Pilnie rysują kolorowymi kredkami różne ptaszki, aby je umieć rozpoznawać.

SPRAWDŹ SIĘ

W wykropkowane miejsca wpisz odpowiednie litery.

Księ...niczke zamknięto w wysokiej wie...y z mosię...nym kurem na szczycie dachu. Tej samej, wokół której nocą latały nietope...e, ude...ając sk...ydlami o mur. Niektó...y wie...yli, ...e w baszcie straszy duch zegarmist...a. Nikomu nie udało się go uj...eć, chocia... śmiałkowie p...ychodzili tu nie...adko.

Skąd...e u króla taka stanowczość? - zastanawiali się dwo...anie, siedzący za krótszym b...egiem stołu. Myśleli, jak ul...yć księ...niczce, ulubienicy zamkowych figla...y. Rozwa...ali ten problem przez dłu...szą chwilę.

Król Włodzimie... odło...ył wyjaśnienie decyzji o zamknięciu córki do

wieczora. Dopiero wtedy powiedział zebranym dwo...anom. ...e córka spędzi w odosobnieniu czasy pierwszego tygodnia w...esnia, ponieważ... ob...erwała się słodyczami ju... zupełnie niep...yzwoicie. L...ejsza kara, zdaniem króla, nie jest mo...liwa. Tę decyzję zbrojna dru...yna p...yjęła ze zrozumieniem, damy dworu z ...adką u nich powagą.

P...yjaciele księ...niczki Kata...yny ju... myśleli o jej powrocie. Postanowili powitać ją tortem w k...tałcie wie...y, p...enicznymi bułeczkami na miodzie, ro...kami z d...emem. Zgodzili się, ...e wychodzącą z więzienia nale...y równie... ob...ucić rodzynkami.

Ziemia jest otoczona warstwą powietrza sięgającą wiele setek kilometrów ponad powierzchnie naszej planety. Warstwa ta umożliwia istnienie życia na Ziemi i nazywana jest atmosferą. Inne planety układu Słonecznego nie posiadają atmosfery o takim składzie jak Ziemia i dlatego nie ma na nich życia.

ZE SZKOLNEGO ZESZYTU

Ćwiczenie polegało na ułożeniu z podanych wyrazów zdań. A oto zadania ułożone poprawnie i ... te z pewnego uczniowskiego zeszytu.

Poprawnie - **Podczas burzy błyskawicom towarzyszą grzmoty.**

Z uczniowskiego zeszytu - **Podczas burzy błyskawica grzmotnęła towarzysza.**

Poprawnie - **Hindusi i Chińczycy wynaleźli igłę magnetyczną i jedwab.**

Z zeszytu - **Hindui i Chinie wynaleźli igłę magnetyczną i jedwab.**

OSTATNIE DZIKIE KONIE

Po stadach dzikich koni, które żyły w Europie i Azji przed tysiącami lat pozostały tylko rysunki wykonane na skałach przez ludzi pierwotnych właśnie z tych malowideł możemy się dowiedzieć jak wyglądały te zwierzęta w czasach prehistorycznych. Żadna współczesna rasa koni nie jest tak uderzająco podobna do swoich przodków jak konie Przewalskiego. Trudno się dziwić gdyż są one jedynymi prawdziwymi dzikimi końmi, które przetrwały do naszych czasów. Ojczyzną koni Przewalskiego są pustynne i bezludne równiny Dżungarii i Mongolii. Bardzo długo nie wiadano o ich istnieniu, a odkrył je dopiero sto lat temu rosyjski podróżnik Mikołaj Przewalski, skąd nazwa tych zwierząt. Obecnie nie żyją one już na wolności, gdyż zostały wytępione przez ludzi, choć jeszcze przed trzydziestoma laty można je było spotkać na dzikich stepach Mongolii. Przemierzały tam ogromne przestrzenie w małych stadach składających się z ogiera oraz kilku, czasem kilkunastu klaczy i ich źrebiąt. Ogier, jako przywódca i przewodnik stada, wybierał pastwiska, prowadził konie do wodopoju i czuwał nad ich bezpieczeństwem. Najsilniejszy w stadzie, obdarzony doskonałym słuchem, wzrokiem i węchem, był zawsze czujny i ostrożny. Jeśli wyczuł jakiś niepokojący zapach, oddalał się, aby sprawdzić, czy jego podopiecznym nic nie grozi. W tym czasie pozostałe konie czekały nasłuchując. Wystarczyło rzenie ogiera lub tupanie nogą i natychmiast rzucały się do ucieczki. Spłoszone przez człowieka, galopowały nawet kilka dni, a na dawne miejsca wracały dopiero po roku lub dwóch latach. Na wiosnę, gdy nastawał czas godów, przywódca stada bardzo często musiał walczyć z innymi ogierami o „panowanie” w stadzie. Mimo, że od lat żyją w niewoli,

w duszy pozostały ciągle prawdziwymi dzikimi końmi.

ZGADYWANKI DLA NAJMŁODSZYCH

Czy znasz te przysłowia? W miejsce kropek wstaw brakujące wyrazy.

Gdzie się bije, tam trzeci

W marcu jak w

Kwiecień wciąż przeplata: trochę trochę

Im dalej w las, tym więcej

Każda pliszka swój chwali.

Jedna wiosny nie czyni.

O wilku mowa, a tuż.

Śmiech to

Paluszek i to
wymówka.

We wnętrzu Ziemi

Ziemia pod naszymi stopami to zaledwie cienka, ochłodzona warstwa. 50 km niżej temperatura wynosi $+800^{\circ}\text{C}$, a jeszcze niżej, na głębokości około 2000 km temperatura przekracza $+2200^{\circ}\text{C}$. Na tej głębokości skały mają postać płynną. Lżejsze skały, z których zbudowane są kontynenty, dryfują po powierzchni gęstszych warstw, a łańcuchy górskie utrzymują się dzięki ukrytym głęboko w skorupie „korzeniom”.

**LAS -
BOGACTWO
DO OCHRONY**

Opracował Zespół Redakcyjny Samorządu Uczniowskiego: Paulina Gierchard, Gosia Bobruk, Ela Władyczuk, Piotrek Nurzyński, Ania Kozak, Kasia Banaszczuk, Paulina Tymoszuk, Agata Derewiaka, Asia Jednous, Edyta Borsuk, Monika Kołbun, Gosia Miszczuk, Łukasz Szema, opiekun SU – Artur Becher.